

ČAULAS KOMPĀNIJAS

Aizslēdz Latviju trešo valstu investoriem

Iecerētās tā dēvēto čaulas kompāniju ierobežošanas rezultātā Latvijā strādājošās bankas ne tikai slēgs kontus un liegs veikt darījumus trešo valstu kompānijām, bet arī noliks zem sitiena šo valstu investīcijas

Tik skarbu viedokli par iespējamām sekām puda vairāki DB aptaujātie, vienlaikus norādot uz to, ka «tas, kas pašlaik notiek Latvijā, esot bezprecedenta gadījums, kur pie atbildības tiek saukti nevis vainīgie, bet gan tie, kuri varētu būt sadarbojušies ar tiem – veikuši kādus darījumus». «Baidos, ka Latvijā jēdziens par čaulas kompānijām skars nevis tikai un vienīgi kādus banku klientus no trešajām valstīm, bet arī dzīvi šo jauninājumu ieguvumu – zaudējumu novērtējumu.

«Zaudējumu būs vairāk nekā ieguvumu, par valsts reputāciju nemaz nerunājot, jo Latvija faktiski trešo (ārpus ES) valstu klientiem un uzņēmējiem būs slēgta, kas diez vai vairo augsti kvalificētas un labi apmaksātas darba vietas, no kurām tiek maksāti lieli nodokļi valsts makā,» prognozē J. Zelmenis. Viņš pat pieļauj, ka šīs izmaiņas skars ne tikai banku biznesu, bet arī kredītu ņēmējus un valsts budžeta ieņēmumus. «Nekur neredzu, kā šīs izmaiņas ietekmēs valsts maka biezumu, taču, ja tādu aprēķinu nav, tas nenozīmē, ka ietekmes nebūs. Tā būs, tikai ar negatīvu zīmi, jo pazaudēt daudzus miljardus eiro vērtu biznesu bez darba vietu un nodokļu zaudējumiem nav iespējams,» tā J. Zelmenis. Viņš atzīst, ka neko tādu nemana citās valstīs, un tāpēc tas nozīmē, ka citas ES dalībvalstis (Luksemburgas piemērs) un tajās strādājošās bankas varētu iegūt jaunus klientus, kuri «vairs nav vajadzīgi» Latvijā strādājošajām bankām. «Bankas vienkārši aiz bailēm par kaut minimālu risku atteiksies un slēgs kontus ne tikai ārzemniekiem, bet arī uzņēmumiem, kuriem ir kādi darījumi ar trešo valstu uzņēmējiem,» uz jautājumu par banku iespējamo rīcību atbild J. Zelmenis.

Viņš gan nezina, ko darīs tad, ja čaulas kompānijas būs kādā ES dalībvalstī. «Tad būs interesanti pavērot, vai šīs čaulas kompānijas, kas ir (būs) reģistrētas ES dalībvalstīs, arī tiks tāpat represētas no banku puses kā tās, kuras reģistrētas, piemēram, Krievijā vai Kazahstānā,» retoriski jautā J. Zelmenis. Viņaprāt, tagad Latvijā sāksies jauna ēra, par kuras īstenošanu atbildība ir jāuzņemas pašreizējai valdību veidojošo partiju koalīcijai. «Šaubos, vai šādi čaulas grozījumi kaut ko atrisinās, jo būtiskākais, kā trūkst šim sektoram, ir skaidra, reāla un kopīgi (bankas, uzraugi, valdība) izstrādāta rīcības modeļa, jo ir liela starpība starp *privat banking* (kādu to īsteno tā pati

INFORMĀCIJAI

Ārvalstu investīcijas Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā

Teritorija	Skaits	Investīcijas (milj. eiro)	Apgroz. 2016 (milj. eiro)	Peļņa 2016 (milj. eiro)
Šveice	141	67.28	375.54	3.22
ES	11204	5065.60	13868.97	447.01
Norvēģija	226	293.84	1052.88	46.40
Pārējās valstis	10193	555.59	4387.67	55.96

SIA LURSOFT PĒTJUMS

Luksemburgā) un nerezidentu apkalpošanu,» tā J. Zelmenis.

Papildu nedēļas

Vakardienas Ministru kabineta sēdē tika skatīti grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā, kuru mērķis ir ierobežot čaulas kompānijas, un tika nolemts tos skatīt pēc nedēļas. Finanšu ministre Dana Reizniece-Ozola sacījusi, ka likumprojektu plānots papildināt ar vēl vienu iniciatīvu – izveidot sadarbības platformu starp bankām un tiesībsargājošajām institūcijām, raksta ziņu aģentūra LETA. Tāpat likumā plānots iestrādāt nosacījumu, ka finanšu iestādēm aizliegts sadarboties ar čaulas kompānijām, ja uzņēmums atbilst divām pazīmēm: ja uzņēmums reģistrēts jurisdikcijā, kas neprasa finanšu pārskatu iesniegšanu, vai ja uzņēmums nespēj pierādīt, ka tam ir reāla saimnieciskā darbība.

Plānots noteikt, ka 14 dienu laikā pēc likuma grozījumu spēkā stāšanās bankām būs jāinformē klienti par sadarbības izbeigšanu, bet 60 dienu laikā stāsies spēkā aizliegums veikt jebkādas darbības ar čaulas kompānijām konkrētā likuma izpratnē. Finanšu ministre atzina, ka likuma grozījumi neattieksies uz Latvijā reģistrētiem uzņēmumiem, kas varētu atbilst čaulas kompānijas pazīmēm. Tas tiek pamatots ar to, ka tādējādi tiks pasargāti, piemēram, jaunuzņēmumi, kas ir reāli uzņēmumi savas darbības sākumposmā.

Ministre arī piebilda, ka gadījumā, ja kompānija ir reģistrēta Latvijā, tad tai ir obligāti jāiesniedz finanšu pārskati, līdz ar to šādi uzņēmumi neatbilst čaulas kompānijas definīcijai.

Čaulu inkubators

Savukārt SIA *Lursoft* pētījums rāda, ka Latvijā gada pārskatus neiesniedz aptuveni 130 000 pagaidām nelikvidēto juridisko personu. «Var izveidoties divaina situācija, ka Latvijas valsts juridiski liedz bankām un faktiski arī visiem pārējiem sadarboties ar čaulas kompānijām – tādām, kuras neiesniedz savus gada pārskatus –, vienlaikus valsts ir sava veida čaulu kompāniju inkubators,» secina SIA *Lursoft* pētnieks Ainars Brūvelis. Viņš

atzīst, ka kopš 1996. gada, kad tika ieviesta prasība par gada pārskatu iesniegšanu un publiskošanu, ir pagājuši vairāk nekā 20 gadi un iesniegto gada pārskatu skaits ir pieaudzis – no sākotnējiem padsmi procentiem, tomēr tas joprojām svārstās ap 54–55% no tiem, kuriem tas būtu jāiesniedz.

Valstī ir 237 783 nelikvidētas juridiskas personas un komersanti, bet gada pārskatus 2017. gadā iesniedza 128 374 personas.

«Sekojoši, primārā problēma nav pat šķietami ES praksei atbilstošā, bet neko neizsakošā gada pārskata iesniegšanas prasība, ja Latvijā tieši pati valsts pieļauj, ka likumu pilda tikai nedaudz vairāk kā puse uzņēmumu/juridisko personu,» secina A. Brūvelis. Viņš kā piemēru min ilggadēju *Lursoft* sadarbības partneri *Company House* (Lielbritānijas Uzņēmumu reģistrs), kurā gada pārskatus 2017. gadā savlaicīgi iesniedza 99,1% visu uzņēmumu un tikai 0,9% kavēja to iesniegšanu (vai neiesniedza). Valsts šos uzņēmumus brīdina, un, nesaņemot pamatotu atbildi, vai nu soda un gada pārskatu saņem, vai likvidē.

«Respektīvi, tieši un tikai valsts rāda priekšzīmi cīņā pret čaulām, nevis bezatbildīgi šo jautājumu uzgrūž komersantiem, kuru iespējas apzināt visas valsts personas nav nedz pienākums, nedz tam ir atbilstoši resursi, kādi ir pašai valstij. Turklāt Latvijas likumdošana paredz ap 80 dažādu citu normu, kuru dēļ kompānijas darbība var tikt uzskatīta par apšaubāmu, kaut gan nereti faktiski tā notiek pat ar apskaužamu intensitāti un gada pārskati tiek iesniegti (piemēram, kompānija ilgstoši pieder pati sev; ārvalstu investors likvidēts, pašu kapitāls ilgstoši nepietiekams, pamatkapitāls nav palielināts līdz minimālajam utt.), taču pati tās nekontrolē,» skaidro A. Brūvelis.

Viņaprāt, otra problēma, kas izriet no Finanšu ministrijas ieteikumiem un liecina par pilnīgu situācijas neizpratni par to, kas notiek Eiropā. Lai gan tajā valda vienots regulējums, tā realizācija ir ļoti atšķirīga, ko liecina kaut vai *Lursoft* vairāk kā 20 gadu pieredze sadarbībā ar 25 valstu reģistriem. «Ja Norvēģijā un Zviedrijā, ir viena kārtība – vienots juridisko personu reģistrs, tad Eiropas

dienviņu valstīs tā ir pavisam citādāka. Daudzās valstīs reģistri ir dalīti, piemēram, SIA/AS tiek reģistrēti centralizētā reģistrā, bet zemnieku saimniecību, kas pusi Eiropas apgādā ar olīveļļu, iespējams atrast tikai kādā pašvaldības reģistrā, un vienīgā pazīme, ka tā eksistē, var būt tikai PVN numurs ES vienotajā reģistrā, bankas konts un pati produkcija,» uz atšķirīgo norāda A. Brūvelis.

Viņš arī vērš uzmanību uz faktu, ka par vairākām uzņēmējdarbības formām, kā zemnieku saimniecības un akciju sabiedrības, ir jautājumi attiecībā par to patiesā labuma guvējiem primāri pašā Latvijā. Latvijā ir 26 108 zemnieku saimniecības, kuras 27 gadus nav skārusi neviena reforma, un, iespējams, tajās 1991. gadā uzrādītais īpašnieks sen miris, tajās ieguldītā zeme sen pārdota, bet vienlaikus z/s mierīgi turpina darbu. Vēl neskaidrāks jautājums ir par nepublikajām akciju sabiedrībām, kuras Latvijā tiek dibinātas faktiski tikai ar vienu mērķi – nepublikot patiesos labuma guvējus, lai gan likums to formāli prasa.

«Čaulas kompāniju ierobežošanas pasākumā valsts kārtējo reizi gadiem uzkrāto savu bezatbildību no saviem pleciem vēlas novelt uz komersantiem, šoreiz uz komercbankām. Šāda prakse uztverama tikai kā tipiski komunistiska atrauga un tiesiskuma graušana, līdzīgi, kā valsts to jau uzsākusi nodokļu nemaksātāju jomā: sodīti tiek tie, kuri sadarbojušies ar valsts oficiāli reģistrētām, bet, kā vēlāk izrādās, negodīgām kompānijām, nevis sodīti ierēdņi, kuri pieļāvuši nemaksāšanu, un, protams, arī paši nemaksātāji,» skaidro A. Brūvelis.

Iespaidīgi rādītāji

SIA *Lursoft* pētījums rāda – Latvijā 27 768 reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālā investori ir investējuši 7,54 miljardus eiro. Tajā pašā laikā gada pārskatus par 2016. gadu bija iesniedzis tikai 14 881 ārvalstu uzņēmums. To apgrozījums 2016. gadā bija 24,93 miljardi eiro, nopelnīja 824,29 milj. eiro un nodarbināja 158 156 darbiniekus, nodokļos samaksāja 2,76 miljardus eiro. Pēc A. Brūveļa sacītā, minētajiem skaitļiem ir jāpievērš uzmanība.

«Gada pārskatus iesniedz nedaudz vairāk kā puse no visiem ar ārvalstu kapitālu reģistrētajiem uzņēmumiem – tāpat kā visā valstī kopumā, lai gan prasība iesniegt ir visiem,» pieminēta A. Brūvelis. Viņš arī norāda, ka vislielākās investīcijas Latvijā – vairāk nekā 5 miljardu eiro apmērā – ir ieguldījuši investori ar juridisko pieraksta adresi Eiropas Savienībā, kam vēl jāpieskaita 293,8 milj. eiro Norvēģijas un 67,3 milj. eiro no Šveices investoriem, bet 555,5 milj. eiro no trešajām valstīm.

Māris Kīrsons